

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 13 października 2020 r.

Pozycja 295

POSTANOWIENIE

z dnia 21 lipca 2020 r.

Sygn. akt Ts 53/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej W.K. o zbadanie zgodności:
art. 11 ust. 3 pkt 2 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1182, ze zm.) z art. 20 w związku z art. 22 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 17 marca 2020 r. (data nadania), W.K. (dalej: skarżący), reprezentowany przez radcę prawnego ustanowionego pełnomocnikiem z wyboru, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia, na tle następującego stanu faktycznego:

1.1. Wyrokiem z 22 stycznia 2004 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy dla w W. orzekł, że skarżący z dniem 6 lipca 1995 r. wstąpił w stosunek najmu lokalu mieszkalnego nr 9 przy ul. [...] w W. w miejsce zmarłej S.K. na zasadzie dziedziczenia ustawowego.

1.2. Skarżący oraz Miasto W. podpisali 17 listopada 2010 r. aneks do umowy najmu lokalu mieszkalnego z 30 czerwca 1967 r., w którym potwierdzono wstąpienie przez skarżącego w stosunek najmu oraz ustalono, że przedmiotem umowy najmu będzie część wskazanego wyżej lokalu o łącznej powierzchni użytkowej 38,80 m².

1.3. Pismem z 29 listopada 2017 r. Zakład Gospodarowania Nieruchomościami m. W., działający w imieniu Miasta W., wypowiedział skarżącemu umowę najmu na podstawie art. 11 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1610, ze zm.; dalej: u.o.p.l.). Jako przyczynę wypowiedzenia wskazano posiadanie przez skarżącego tytułu prawnego do lokalu nr [...] położonego w przy ul. [...] w W.

Pozwem z 25 czerwca 2018 r., wytoczonym przeciwko Miastu W., skarżący wniósł o ustalenie bezskuteczności wypowiedzenia umowy najmu z 29 listopada 2017 r. W uzasadnieniu podniósł on, że wypowiedzenie umowy najmu jest bezskuteczne, gdyż przesłanka tej czynności nie odpowiada prawdzie. Lokal nr [...] przy ul. [...] w W. został bowiem przekształcony w lokal użytkowy oraz został wynajęty innemu podmiotowi, a ponadto jego właścicielem – na podstawie umowy darowizny – jest obecnie syn skarżącego.

W odpowiedzi na pozew, wnosząc o jego oddalenie, Miasto W. podniosło, że lokal przy ul. [...] może być przeznaczony na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych skarżącego, a jego przekształcenie w lokal użytkowy nie ma znaczenia dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych skarżącego.

Wyrokiem z 16 stycznia 2019 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w W. oddalił powództwo w całości (punkt I sentencji) oraz zasądził od skarżącego na rzecz strony pozwanej zwrot kosztów postępowania (punkt II sentencji). W ocenie sądu skarżący nie wykazał, aby – po otrzymaniu wypowiedzenia umowy najmu lokalu położonego przy ul. [...] – nie mógł użytkować lokalu położonego przy ul. [...], zaś okoliczność, że lokal jest przeznaczony do celów użytkowych, nie oznacza, iż nie może służyć zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł skarżący, który zarzucił sądowi pierwszej instancji naruszenie art. 11 ust. 3 pkt 2 u.o.p.l.

Sąd Okręgowy w W. w wyroku z 20 listopada 2019 r. (sygn. akt [...]) – podzieliwszy stanowisko sądu pierwszej instancji – oddalił apelację (punkt 1 sentencji) oraz zasądził od skarżącego na rzecz strony pozwanej zwrot kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej (punkt 2 sentencji).

2. Zdaniem skarżącego art. 11 ust. 3 pkt 2 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 6 u.o.p.l. naruszają:

– art. 20 w związku z art. 22 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji „poprzez nadmierną ingerencję w zasadę wolności gospodarczej polegającą na wprowadzeniu faktycznej możliwości wypowiedzenia najmu lokalu mieszkalnego lokatorowi/przedsiębiorcy, któremu przysługuje tytuł prawny do innego lokalu w postaci lokalu użytkowego wykorzystywanego na cele działalności gospodarczej (tj. lokalu, z którego przedsiębiorca nie może korzystać lub w nim mieszkać, gdyż ten wykorzystywany jest do wykonywania czynności opodatkowanych)”;

– wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadę określoności prawa „poprzez sformułowanie skarżonego przepisu w sposób nieprecyzyjny, niejasny i niekonsekwentny, a mianowicie wywołujący wątpliwości czy hipotezą tego przepisu objęte są także lokale użytkowe, gdy w myśl definicji legalnej lokalem (w tym dotyczy to lokali zamiennych) są wyłącznie lokale do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych oraz lokale służące twórcy do prowadzenia działalności w dziedzinie kultury, a nie inne lokale użytkowe”.

3. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 29 kwietnia 2020 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 11 maja 2020 r.) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez doręczenie:

- dwóch odpisów skargi konstytucyjnej;
- dwóch odpisów pełnomocnictwa z 7 lutego 2020 r.;
- dwóch poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii wyroku Sądu Okręgowego w W. z 20 listopada 2019 r. (sygn. akt [...]);
- sześciu poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii wyroku Sądu Rejonowego w W. z 16 stycznia 2019 r. (sygn. akt [...]).

4. W piśmie procesowym, wniesionym do Trybunału 13 maja 2020 r. (data nadania), pełnomocnik skarżącego wykonał powyższe zarządzenie.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie uczyniono art. 11 ust. 3 pkt 2 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1182, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2020 r. poz. 611; dalej: u.o.p.l.). W dacie dokonania przez gminę wypowiedzenia skarżącemu umowy najmu, tj. 29 listopada 2017 r., przepisy te – ujęte w tekście jednolitym opublikowanym w Dz. U. z 2016 r. poz. 1610 – miały następujące brzmienie:

– art. 11 ust. 3 pkt 2:

„Właściciel lokalu, w którym czynsz jest niższy niż 3% wartości odtworzeniowej lokalu w skali roku, może wypowiedzieć stosunek najmu z zachowaniem:

(...)

2) miesięcznego terminu wypowiedzenia, na koniec miesiąca kalendarzowego, osobie, której przysługuje tytuł prawny do innego lokalu położonego w tej samej lub pobliskiej miejscowości, a lokator może używać tego lokalu, jeżeli lokal ten spełnia warunki przewidziane dla lokalu zamiennego”;

– art. 2 ust. 1 pkt 6:

„Ilekroć w ustawie jest mowa o:

(...)

6) lokalu zamiennym – należy przez to rozumieć lokal znajdujący się w tej samej miejscowości, w której jest położony lokal dotychczasowy, wyposażony w co najmniej takie urządzenia techniczne, w jakie był wyposażony lokal używany dotychczas, o powierzchni pokoi takiej jak w lokalu dotychczas używanym; warunek ten uznaje się za spełniony, jeżeli na członka gospodarstwa domowego przypada 10 m² powierzchni łącznej pokoi, a w wypadku gospodarstwa jednoosobowego – 20 m² tej powierzchni”.

Jako wzorce kontroli powołano art. 20 w związku z art. 22 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a także wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadę określoności przepisów prawa.

3. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna kwalifikuje się do rozpoznania merytorycznego, albowiem została sporządzona w imieniu skarżącego przez radcę prawnego (art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK), zaś skarżący:

– wyczerpał przysługującą mu drogę prawną (art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK), ponieważ wyrok Sądu Okręgowego w W. z 20 listopada 2019 r. (sygn. akt [...]) jest prawomocny i nie przysługują od niego żadne zwykłe środki zaskarżenia;

– prawidłowo określił art. 11 ust. 3 u.o.p.l. jako przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK);

– wskazał, które konstytucyjne prawa i wolności i w jaki sposób – jego zdaniem – zostały naruszone przez zaskarżony przepis (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK);

– przedstawił uzasadnienie sformułowanych przez niego zarzutów w przedmiocie niekonstytucyjności art. 11 ust. 3 pkt 2 u.o.p.l. (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

3.1. W ocenie Trybunału w niniejszej sprawie został też dochowany termin, o którym mowa w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK.

Skarżący podał (przedkładając jako dowód poświadczoną fotokopię koperty ze stosownymi adnotacjami i stemplami Poczty Polskiej), że jego pełnomocnik nie odebrał listu poleconego zawierającego odpis wyroku Sądu Okręgowego w W. z 20 listopada 2019 r., a termin powtórnej awizacji upłynął 30 grudnia 2019 r.

W odniesieniu do opisanej sytuacji ustawodawca w art. 139 § 1 i 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) przewiduje tzw. doręczenie zastępcze. Wówczas przesyłkę należy złożyć w urzędzie pocztowym lub lokalu organu gminy, pozostawiając na drzwiach adresata lub w skrzynce listowej zawiadomienie gdzie i kiedy pismo pozostawiono, wraz z pouczeniem, że należy je odebrać w terminie siedmiu dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. W razie bezskutecznego upływu tego terminu, czynność zawiadomienia należy powtórzyć. Datą doręczenia w tym trybie jest zaś dzień, w którym upłynął termin do odbioru złożonego na poczcie lub innej placówce doręczającego pisma. Będzie to wprawdzie tylko postać fikcji prawnej doręczenia, ale fikcji pociągającej za sobą wszelkie skutki doręczenia (zob. postanowienie SN z 12 marca 2015 r., sygn. akt I CZ 6/15, Legalis). I tak jest w niniejszej sprawie – termin do wniesienia skargi konstytucyjnej rozpoczął bieg 30 grudnia 2019 r. (czyli w dniu, do którego należało odebrać list polecony zawierający wyrok sądu drugiej instancji) i upływał 30 marca 2020 r., natomiast skarżący wniósł skargę do Trybunału 17 marca 2020 r., mieszcząc się w przepisany terminie do dokonania tej czynności procesowej.

3.2. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga nie jest obciążona nieusuwalnymi brakami formalnymi, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK, a sformułowane w niej zarzuty nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

Problem przedstawiony przez skarżącego dotyczy wykładni art. 11 ust. 3 pkt 2 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 6 u.o.p.l. dopuszczającej wypowiedzenie umowy najmu przez gminę najemcy, któremu przysługuje tytuł prawny do innego lokalu w postaci lokalu użytkowego (pierwotnie będącego lokalem mieszkalnym) wykorzystywanego na cele działalności gospodarczej.

W wyroku z 22 maja 2019 r., sygn. SK 22/16 (OTK ZU A/2019, poz. 48) Trybunał Konstytucyjny stwierdził m.in., że „[i]nstitucja skargi konstytucyjnej immanentnie jest (...) związana z określonym stanem faktycznym i ostatecznym orzeczeniem, rozstrzygającym konkretną sprawę skarżącego. Umorzenie postępowania z powodu niejednołitości orzecznictwa albo możliwości prokonstytucyjnej wykładni zaskarżonego przepisu czyni skargę konstytucyjną w znacznym zakresie instytucją dysfunkcjonalną. Nawet jeżeli wykładnia zaskarżonego przepisu jest niejednolita, istnieją co najmniej dwa równorzędne nurty jego interpretacji albo nawet jeżeli przepis można interpretować prokonstytucyjnie, to punktem wyjścia dla oceny zgodności przepisu z Konstytucją powinien być ten przepis w ujęciu ostatecznego orzeczenia rozstrzygającego sprawę skarżącego. Co więcej, należy tak przyjmować także wtedy, gdy ostateczne orzeczenie w sprawie prezentuje nową, zupełnie nieznaną interpretację przepisu, odbiegającą od utrwalonej i jednolitej wykładni. Konstatacja, że sąd mógł przyjąć za swoją powszechnie akceptowaną wykładnię, a w związku z tym postępowanie należy umorzyć, daje skarżącemu co najwyżej satysfakcję w sferze symbolicznej. Skarga konstytucyjna z założenia ma być natomiast instytucją gwarantującą wymierną ochronę praw i wolności konstytucyjnych. Wykładnia przepisu, nawet powszechnie akceptowana i jednolita, w zasadzie nigdy nie jest jedyną możliwą. Syntetyczna redakcja przepisów prawa daje interpretatorowi często znaczną swobodę w określaniu ich znaczenia. Trybunał nie kontroluje wykładni przepisów, ale same przepisy, których potencjał znaczeniowy może wykraczać poza ustalone w judykaturze i doktrynie kanony. Kontroli zgodności z Konstytucją wszczętej skargą konsty-

tucyjną, w konkretnej sprawie, rozstrzygniętej konkretnym orzeczeniem, podlega, z natury skargi konstytucyjnej, przepis w rozumieniu przedstawionym w ostatecznym orzeczeniu”.

Powyższy pogląd Trybunał w obecnym składzie w pełni podziela i w tym kontekście stwierdza, że dyskwalifikacja formalna skargi w niniejszej sprawie na etapie wstępnej kontroli w istocie wykraczałaby poza ramy art. 61 ust. 1 i 4 u.o.t.p.TK.

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK – postanowiono jak w sentencji.